

स्वाम्यमात्यादिप्रकृतिसप्तकानुग्रहात्कृष्यादिकर्माष्टकसिद्धितश्चकोशद्विरित्युक्तंतदनुवदतिविशेषविधानार्थं कच्चिदर्थानिति अर्थान्अर्थप्राप्तुपायान् लघुमूलान्अल्पव्ययसाध्यान् महोदयान्प्रचुर फलान् तादृशान्कृष्याद्यारंभकर्तृनन्यान्वैश्यादीन्तेभ्योपिकरादानेनकोशद्विरेवभवतीतिभावः ॥ ३१ ॥ कच्चिन्नसर्वेइति कर्मणाअत्यंतैबध्यंतइतिकर्माताःकृष्यादिकर्मबद्धाःकृषीवलादयःकच्चित्तेप रोक्षाअज्ञातानसंति अथवाविशंकिताअविश्वास्याःनसंति अथवापुनरुत्सृष्टाः पुनःपुनस्यक्तोपात्ताः संसृष्टंस्नेहः संसृष्टंत्रिषुसंगतेइतिमेदिनी चिरपरिग्रहात्ज्ञाताःविश्वास्याःस्निग्धाश्चकर्मकराअत्रमहो दयेकर्मणिकारणउदयनिमित्तं ज्ञात्वातादृशानेवसंगृह्णीयादित्यर्थः ॥ ३२ ॥ एतदेवाहार्द्धेनामैरिति क्रमिकैःदृढक्रमागतैःतेचकृष्यादयश्च कच्चिदिति मंत्रगुप्तिवत्कर्मगुप्तिरपिकर्तव्येत्यर्थः ॥ ३३ ॥ अन वामानिअनारब्धानिनविदुःकच्चिदितिआवृत्त्यायोज्यं कोशदृढ्युपायमुक्त्वावलट्ठ्युपायमाह कच्चित्कारणिकाइति कारणंज्ञापनंशिष्येभ्योविद्याप्रतिपादनंतदर्थंचरंतितेकारणिकाःकृपद्रोणसदृशाआचा र्याः कारयंतिशिक्षयंति ॥ ३४ ॥ सुहृद्गुर्गामात्यसंपदंक्रमेणत्रिभिराह कच्चित्सहस्रैरित्यादिभिः अर्थकच्छेषुप्रयोजनसंकटेषु निःश्रेयसंकल्याणं ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ षष्ठीराष्ट्रसंपदमाह कच्चिदष्टादशान्ये

कच्चिदर्थान्विनिश्चित्यलघुमूलान्महोदयान् ॥ क्षिप्रमारभसेकर्तुंनविघ्नयसितादृशान् ॥ ३१ ॥ कच्चिन्नसर्वेकर्माताःपरोक्षास्तेविशंकिताः ॥ सर्वेवापुनरुत्सृष्टाः संसृष्टंचात्रकारणं ॥ ३२ ॥ आमैरलुब्धैःक्रमिकैस्तेचकच्चिदनुष्ठिताः ॥ कच्चिद्राजन्कृतान्येवरुतप्रायाणिवापुनः ॥ ३३ ॥ विदुस्तेवीरकर्माणिनानवामानिका निचित् ॥ कच्चित्कारणिकाधर्मसर्वशास्त्रेषुकोविदाः ॥ कारयंतिकुमारांश्रयोधमुख्यांश्चसर्वशः ॥ ३४ ॥ कच्चित्सहस्रैर्मूर्खाणामेकंक्रीणासिपंडितं ॥ पंडितो त्यर्थकच्छेषुकुर्यान्निःश्रेयसंपरं ॥ ३५ ॥ कच्चिद्गुर्गणिसर्वाणिधनधान्यायुधोदकैः ॥ यंत्रैश्चपरिपूर्णानितथाशिल्पिधनुर्धरैः ॥ ३६ ॥ एकोप्यमात्योमेधावीशू रोदांतोविचक्षणः ॥ राजानंराजपुत्रंवाप्रापयेन्महतींश्रियं ॥ ३७ ॥ कच्चिदष्टादशान्येषुस्वपक्षेदशपंचच ॥ त्रिभिस्त्रिभिरविज्ञातैर्वैत्सितीर्थानिचारकैः ॥ ३८ ॥

ष्विति तीर्थानिमंत्रिप्रभृतीन्यष्टादशयान्यवगाह्यराजाकृतकृत्योभवति तानिचोक्तानिनीतिशास्त्रे मंत्रीपुरोहितश्चैवयुवराजश्चमूपतिः पंचमोद्वारपालश्चषष्ठोतर्वेशिकस्तथा ॥ १ ॥ कारागाराधिकारीचद्रव्यसंच यकृत्तथा कृत्याकृत्येषुचार्थानांनवमोविनियोजकः ॥ २ ॥ प्रदेष्टानगराध्यक्षःकार्यनिर्माणकृत्तथा धर्माध्यक्षःसभाध्यक्षोदंडपालस्त्रिपंचमः ॥ ३ ॥ षोडशोदुर्गपालश्चतथाराष्ट्रांतपालकः अटवीपालकांता नितीर्थान्यष्टादशैवतु ॥ ४ ॥ चारान्विचारयेत्तीर्थेष्व्वात्मनश्चपरस्यच पारवंडादीनविज्ञातानन्योन्यमितरेष्वपि ॥ ५ ॥ मंत्रिणंयुवराजंचहित्वास्त्रेषुपुरोहितमिति एषांतीर्थशब्दवाच्यत्वेहलायुधः योनौजला वतारेचमंत्राद्यष्टादशस्वपि पुण्यक्षेत्रे तथापात्रेतीर्थस्याद्दर्शनेष्वपीति परेषामष्टादशसुस्वस्यमंत्रिपुरोहितयुवराजवर्जपंचदशसुचतीर्थेषुचारान्अन्यैःपरस्परंचाविज्ञातान्त्रींस्त्रीन्प्रयुज्यतत्रत्यांवात्तांसर्वचारसंवा देतथ्याजानीयात्ज्ञात्वाचस्वप्रजानामनुरंजनेनपरप्रजानांदुःखितानामभयदानादिनाआकर्षणेनचस्वराष्ट्रंवर्धयेदित्युक्तंभवति ॥ ३८ ॥